

Сутність демократії за Кельзеном

Науковці Київського університету права НАН України спільно з Посольством Австрії провели міжнародну конференцію «Актуальність юридичних праць Ганса Кельзена для сучасних України та Австрії», присвячену 132-й річниці від дня народження видатного вченого.

Тарас РОМАНЮК

35

Ключовим моментом заходу стала презентація першого видання українською мовою праці Ганса Кельзена «Про сутність і цінність демократії», ініційованого останнім із живих учнів класика Гербертом Шамбеком, який свого часу очолював Федеральну раду (верхню палату парламенту) Австрії, професором, почесним доктором багатьох університетів. До втілення ідеї в життя активно долучилися ректор Київського університету права НАН України, заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, професор Юрій Бошицький і Надзвичайний та Повноважний Посол Австрії в Україні Вольф Дітріх Хайм. Переклад науковий твір Олександр Макровольський, досвідчений мовознавець, добре обізнаний з працями Ганса Кельзена.

Монографія вперше побачила світ у 1920 році, коли автор уже мав власний практичний досвід становлення демократії, оскільки брав безпосередню участь у демократичних державотворчих процесах в Австрії. Ганс Кельзен є одним із авторів Федеральної Конституції Австрії та adeptом закріплення у ній положень про першу в Європі систему конституційного нагляду, яка пізніше була впроваджена у багатьох державах світу. У праці правник і філософ утілює власне бачення політичного ідеалу, в контексті свого уявлення про право та наукову методологію.

Учений не обмежувався розв'язанням буденних юридичних проблем свого часу, він ґрунтовно досліджував політичні явища, висловлював свої міркування про парламентаризм, інститут референдуму, форму й конструкцію недоторканності (імунітету), принцип більшості та пов'язаний з ним захист прав меншин, демократизацію державного управління і судочинства, роль виборів та відповідальність народних обранців перед своїми виборцями. Також у полі його наукових інтересів була проблематика недоступності для більшості громадян управління державними справами, недовіри до влади через корупцію, відсутності суспільного компромісу, релятивізму демократії тощо. Посутньо, всі ці питання є актуальними і для України, і для європейської та світової спільноти в цілому.

Тож на конференції у жвавих дискусіях обговорювали не тільки ідею демократії Кельзена, засновану на пріоритеті індивідуальної свободи і автономії особистості, яку покликана захищати демократична держава, а й актуальні питання конституційного права загалом. Так, професор Герберт Шамбек наголошував, що для реалізації влади конституція, як основний закон держави, має представляти та інтегрувати силу держави. Тому влада на вимогу суспільства й окремих осіб повинна надавати відповідь, пов'язану в багатьох випадках із соціальною допомогою. Всі ці завдання держава зможе виконувати лише за умови тривалості свого буття, тому важливим є континуїтет (послідовність) конституції. Також він зазначив, що положення праці Ганса Кельзена, звісно, якщо вони будуть затребувані законодавцями, матимуть позитивний вплив на реформування вітчизняної політичної і правової систем, формування сучасного правового мислення, правової

свідомості і правової культури. Науковці, юристи-практики, державні службовці, врешті, кожен, хто переймається майбутнім своєї країни, знайде у монографії вченого корисні і цікаві міркування.

У ході дискусій виявилось, що актуальність праць великого вченого – це не єдине, що зближує його з Україною.

– Батько Ганса Кельзена родом із Галичини, яка до 1919 року входила до складу Австро-Угорської імперії, – зазначив Герберт Шамбек.

– І бажання зміцнити довіру до влади, – додав Вольф Дітріх Хайм. Він також звернув увагу на те, якого потужного ефекту в цьому напрямі надало ініційоване Кельзеном упровадження конституційної юстиції в тогочасній Австрії.

Представники суддівського корпусу, зокрема, Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя Верховного Суду Ігор Самсін зазначив, що в контексті застосування законодавства судді, не кажучи вже про юридично необізнаних громадян, постійно стикаються і з проблемою тлумачення норм.

– Законів у нас багато, але реально працює тільки половина. З іншими не знаємо, що робити, бо їх можна по-різному тлумачити, – сказав він.

І саме тут, за словами Ігоря Самсіна, як ніколи актуальним є вчення про правову норму. Він зазначив, що, використовуючи напрацювання Ганса Кельзена, судді Верховного Суду України спільно з науковцями обґрунтували необхідність наукового підходу до питань тлумачення права і вже завершується робота над підготовкою чергового видання практичного курсу тлумачення правових актів.

Підсумовуючи конференцію, Юрій Бошицький і Вольф Дітріх Хайм підтримали пропозиції, не раз висловлені учасниками заходу, щодо проведення «кельзенських читань» щороку. Вони стануть важливим чинником сучасної інтерпретації і переосмислення праць австрійського вченого з українським корінням і сприятимуть поглибленню українсько-австрійського співробітництва.

